

ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ УМІНЬ У КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ

Мороз О.Л.

кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри англійської мови в судноводінні
Херсонської державної морської академії
orcid.org/0000-0002-1483-9136
elena.moroz2006@gmail.com

В сучасному світі швидка зміна технологій зумовлює появу нових тенденцій у способах організації міжособистісних стосунків у виробничих колективах. Незалежно від сфери професійної діяльності, яка визначає перелік необхідних «твердих умінь», тобто професійно зумовлених технічних навичок, «м'які уміння» є суттєвим доповненням до специфічних умінь та навичок прикладного характеру, оскільки включають знання, навички та установки, необхідні для оптимальної соціально-технічної, міжособистісної та людиноорганізаційної взаємодії [1, 9-10]. На сьогодні загально визнаним є той факт, що м'які уміння є так само значущими, як і спеціальні професійні уміння та навички і сприймаються як такі, що сприяють покращенню виробничих стосунків, процесів та результатів діяльності [2, 116].

Аналіз наукового доробку з питань вивчення поняття «м'які уміння» показав, що єдиного тлумачення та чіткого визначення цього терміну не існує, кожен дослідник пропонує своє бачення комплексу м'яких вмінь. Вважаємо, що це пояснюється специфікою кожного окремого виду професійної діяльності, а тому доцільно говорити про «професійні м'які уміння».

Загалом, притримуємося думки, що м'які уміння це комплекс умінь, необхідних для здійснення певного виду діяльності у будь-якій сфері діяльності під час співпраці людей, у командній роботі задля кращого взаєморозуміння.

В фокусі нашої уваги є необхідність формування м'яких умінь саме у майбутніх фахівців судноплавної галузі, оскільки їх професійна діяльність здійснюється в колективі, має командний характер, а міжособистісні стосунки мають значний вплив на психоемоційний стан членів екіпажу під час тривалих контрактів та можуть суттєво повпливати на зниження аварійності в морі. Розвинені уміння міжособистісного спілкування, управління конфліктами, розв'язання проблем, критичного мислення, тощо уможливають ефективну адаптацію та співпрацю моряків у полікультурному багатонаціональному екіпажі, прийняття обґрунтованих відповідальних рішень з огляду на культурні й соціальні відмінності.

Представники морської індустрії добре усвідомлюють вплив людського фактора на ефективність процесів на судні й наголошують на необхідності реформування морської освіти, а саме на потребі визначити та додати м'які вміння в якості мети навчання на тому ж рівні, що й технічні вміння [3]. Визначення переліку необхідних м'яких умінь та виокремлення їх у мету навчання сприятиме формуванню лідерських якостей здобувачів освіти та уможливить підвищення якості освіти та професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. Тож сьогодні перед закладами вищої морської освіти постає необхідність розвивати м'які уміння здобувачів можливостями змісту відповідних освітніх компонент.

Фокус нашого наукового інтересу полягає в пошуку ефективних методів формування м'яких умінь курсантів закладів вищої морської освіти під час розробки та впровадження курсу освітньої компоненти «Морська англійська мова» у відповідності до галузевих стандартів, вимог роботодавців та умов часу з його швидкими технологічними змінами.

Окрім очевидної компетенції – володіння іноземною (англійською) мовою задля здійснення ефективного професійного спілкування – для якісної реалізації освітньої компоненти «Морська англійська мова» у закладі вищої морської освіти вважаємо за необхідне постановку та досягнення й інших цілей навчання, а саме уміння погоджувати свої дії з діями партнера (враховувати думку іншого), уміння жити разом, кооперуватися, йти на компроміс (що особливо важливо для майбутніх мореплавців, оскільки судно є не лише місцем роботи, але й місцем їх постійного проживання протягом кількомісячних контрактів), співвідносити інформацію з різних джерел, оцінювати альтернативні рішення, чітко висловлювати думки та аргументувати свою точку зору, долати конфлікти, використовуючи навички ефективного спілкування [4], працювати в команді, тощо. Ці та інші м'які уміння формуються, на нашу думку, у співпраці з іншими учасниками освітнього процесу, а тому є невід'ємною інтегративною частиною комунікативних умінь, які розвиваємо під час занять з морської англійської мови.

Ретельний аналіз наукового доробку та власний багаторічний досвід викладання уможлиблює висновок про те, що успішне формування м'яких умінь відбувається за умови активного залученням здобувачів освіти у значущі види навчальної діяльності, що сприяють розвитку навичок мислення вищого порядку. Одним з найефективніших методів навчання є метод кейсів (case-study), який уможлиблює комунікативне вивчення мови на основі автентичних професійних матеріалів через активну творчу діяльність здобувачів освіти у спеціально організованому освітньому середовищі, яке сприяє розвитку творчого та критичного мислення, інтелекту й емоційно-вольових якостей особистості.

Кейси є чудовим інструментом для розвитку м'яких умінь оскільки вони являють собою детальний опис реальних ситуацій на морі, а отже створювати умови та можливості для використання набутих знань у реалістичних професійних ситуаціях, адже основною одиницею роботи студента і викладача в контекстному навчанні стає не «порція інформації», а ситуація у всій своїй наочній і соціальній невизначеності і суперечності. В текстах кейсів за часту представлені міжособистісні відносини між учасниками події в динаміці, що дає можливість проаналізувати помилкові та правильні вчинки, зробити припущення про причини певних дій кожного учасника події, практично розмежувати тверді та м'які уміння учасників ситуації, а також запропонувати власний альтернативний план дій в тих умовах, які описані в кейсі.

Проте для того, щоб застосування цього активного методу навчання було посилюючим для курсантів/студентів та сприяло підвищенню ефективності професійно-орієнтованої комунікативної підготовки вкрай важливо проводити цілеспрямовану систематичну роботу з розвитку умінь опрацювання автентичних текстів. Лишень за умови ретельної розробки серії завдань, тексти кейсів можуть забезпечити підвищення рівня зацікавленості та мотивації здобувачів освіти, спонукати їх занурюватися в активні, захоплюючі обговорення, які ґрунтуються на вже отриманих професійних знаннях та комунікативних умінях і, водночас, сприяють розвитку нових знань, умінь та навичок. Важливо, щоб завдання та питання до кейсів сприяли розвитку умінь вищого розумового рівня. Наприклад, питання «Яких помилок припустилися члени екіпажу?» сприяє розвитку умінь аналізу ситуації, питання «Чи міг такий вчинок призвести до більш серйозних травм/наслідків?» вчить курсантів/студентів оцінювати ситуацію, її серйозність, а ключове питання «Як можна було б запобігти нещасному випадку?» спонукає до створення власного продукту у формі рекомендацій, правил, інструкцій тощо. Тобто, головна увага та акцент завжди сконцентровані на розвитку таких м'яких умінь, як уміння критично мислити (аналізувати та оцінювати події, вчинки, ситуації) та уміння приймати рішення (створювати фінальний продукт, який демонструє це рішення та презентувати його аудиторії з подальшим обговоренням або вибором найкращого рішення, поради). Процес створення фінального продукту відбувається спільно з іншими здобувачами освіти (групова робота), а отже сприяє розвитку м'яких умінь командної роботи, уміння ведення перемовин і досягнення компромісу.

І хоча, зазвичай, морська історія, звіт про аварійну подію чи будь-який інший тип кейсу мають бути тематично пов'язані із модулем, що вивчається, проте вони уможливають значно ширше контекстне застосування та уможливають, таким чином, повторення раніше набутих знань морської англійської мови в рамках робочої навчальної програми та силабусу навчальної дисципліни. А створення активного навчального середовища засобами кейс-технологій, в якому здобувачі залучені до групової роботи та рефлексії, уможливає випуск морських фахівців з розвиненим усвідомленням необхідності володіння м'якими уміннями, здатних ефективно адаптуватися до швидкозмінного професійного середовища.

Список літератури:

1. Global Maritime Professional Body of Knowledge. Tokyo: International Association of Maritime Universities (IAMU). 2019. 160 p.
2. Кудрявцева В.Ф., Барсук С.Л., Фролова О.О. Еволюція «м'яких умінь» у контексті професійної діяльності. Актуальні проблеми викладання освітніх компонент соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 05 червня 2024 р. Херсон: Херсонська державна морська академія, 2024. С. 116-120.
3. The Key Role of Seafarers in National Economies in a Net-Zero World / International Chamber of Shipping. (2023). Available at: https://www.ics_shipping.org/wp-content/uploads/2023/06/SEAFARERS-REPORT_final.pdf (дата звернення: 20.02.2025).
4. Lekakou M., Iakovaki H., Vintzilaios D. et al. Introducing the Use of Case Studies Methodology in Training for Soft Skills in Maritime Universities. The ISOL-MET Program. *Pedagogika-Pedagogy*. 2023. Vol. 95, No. 6s. P. 111-122. DOI: <https://doi.org/10.53656/ped2023-6s.10>